

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petr Řezáč

Probační a mediační služba

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Marie Vacínová CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2022

BACHELOR THESIS

Petr Řezáč

Probation and Mediation Service

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Marie Vacínová CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne:

Jméno autora: Petr Řezáč

Podpis:.....

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Marii Vacínové CSc. za její trpělivost, starost a čas, který mi věnovala.

Dále bych chtěl poděkovat i všem ostatním, kteří se podíleli na praktické části práce.

Anotace

Cílem této práce je seznámit s probační a mediační službou, která je poměrně novější státní službou, budou zde pojmy, které se v tomto oboru vyskytují, a hlavní prioritou bude ukázat názory, které jsou spojeny s touto službou, jak ze strany úředníků, tak jejich klientů. V teoretické části se bude zabývat odbornými názvy. Ve výzkumné části jsem si dal za cíl seznámit úředníky a jejich klienty s otázkami, které jsem si pro ně připravil, vyvrcholením bude výsledek, jak moc rozdílné názory tyto dvě strany mezi sebou mají a jaký pohled mají na situaci, ve které se nachází. Průzkum se bude provádět v obci Rakovník.

Klíčová slova

Alternativní tresty, mediace, probační a mediační služba ČR, probace, probační a mediační činnosti, restorativní justice

Annotation

The aim of this work is to get acquainted with the probation and media service, which is a relatively newer civil service, there will be concepts that occur in this field, and the main priority will be to show the views that are associated with this service, both by officials and their clients. The theoretical part will deal with professional names. In the research part, I aimed to acquaint officials and their clients with the questions that I prepared for them, the culmination will be the result of how very different the views of these two parties are and what they view of the situation in which they find themselves. The survey will be conducted in the village of Rakovník.

Keywords

Alternative punishments, mediation, probation and mediation service of the Czech Republic, probation, probation and mediation activities, restorative justice

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 HISTORIE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY.....	10
2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	10
2.1 Probace.....	14
2.2 Mediace.....	15
2.3 Probační úředník.....	15
2.4 Cíle Probační a mediační služby.....	16
2.5 Mezinárodní spolupráce.....	17
2.6 Probační činnosti - alternativní tresty.....	18
2.6.1 Probační dohled.....	18
2.6.2 Obviněný klient.....	18
2.6.3 Poškozený klient.....	18
2.6.4 Trest obecně prospěšných prací.....	19
2.6.5 Trest domácího vězení a elektronický monitoring.....	20
2.6.6 Trest zákazu vstupu na kulturní, společenské a sportovní akce.....	22
2.6.7 Parole.....	24
2.6.8 Hodnocení potřeb a rizik.....	24
2.6.9 Resocializace propuštěné osoby.....	24
2.7 Práce s mládeží.....	25
3 RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	27
3.1 Definice restorativní justice.....	28
3.2 Restorativní principy.....	28
3.3 Cíle restorativní justice.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30

4 ODBORNÉ ROZHOVORY S PROBAČNÍMI ÚŘEDNÍKY.....	32
4.1 Cíl výzkumu.....	32
4.2 Výzkumné otázky.....	33
4.3 Metodologie výzkumu.....	33
4.4 Popis lokality.....	34
4.5 Výzkumný soubor.....	35
4.6 Metoda tvorby dat.....	35
4.7 Metoda analýzy dat.....	35
4.8 Etické aspekty.....	35
4.9 Realizace výzkumu a sběru dat.....	35
4.10 Rozhovory s klienty a jejich probačními úředníky.....	36
4.10.1 Klient A.....	37
4.10.2 Klient B.....	38
4.10.3 Klient C.....	38
4.10.4 Klient D.....	39
4.10.5 Probační úředník 1.....	40
4.10.6 Probační úředník 2.....	41
4.10.7 Probační úředník 3.....	42
4.10.8 Probační úředník 4.....	42
4.11 Shrnutí a interpretace výsledků výzkumu.....	43
ZÁVĚR.....	44
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	45
SEZNAM ZKRATEK.....	47
SEZNAM PŘÍLOH.....	49

ÚVOD

Probační a mediační služba není vůbec snadné povolání. Úředníci mají stále, čím dál více klientů. PMS je v dnešním světě velmi důležitá z důvodu, že spoustě pachatelům s trestnou činností se dá udělit probační a dohled a díky tomu se tolik nezaplňují věznice. Smyslem této služby je napravení svého klienta, nalezení nové cesty, jak dál pokračovat a dále nepáchat trestnou činnost a vymanění z problémů.

Toto téma bylo vybráno záměrně z důvodu, že se sám autor o tuto službu zajímá a snaží se jí věnovat více svého volného času. Pokud by se to povedlo, tak by sám osobně se chtěl stát probačním a mediačním úředníkem. Stejně tak je okres Rakovník místem, kde se narodil a vyrůstal, takže mohl pozorovat, jaké aktuální situace se v okolí dějí a jestli za tu dobu se situace změnila nebo je více méně stejná.

Hned v úvodu teoretické části je zmíněna historie, jak PMS postupně začala vznikat a co zapříčinilo její vzestup. Druhá kapitola nese obecný název probační a mediační služba, v této kapitole je zakomponováno mnoho důležitých odborných pojmů. Třetí kapitola se soustředí na restorativní justici, jaké jsou její definice, čím se řídí a jaké jsou její cíle.

V praktické části je směr udáván na okres Rakovník, konkrétně na královské město Rakovník, které se neustále díky lidem mění. Autor se snažil čerpat z klientů a jejich probačních úředníků informace. Na základě výpovědí bude provedeno srovnání názorů obou stran. Především je tato část věnována klientům PMS a následně přispěno názory odborníků, kteří mají již dlouholeté zkušenosti a různé názory na tyto spolupráce. Informace a poznatky, které z výzkumu potom budou vyplývat, se postupně vytvoří konkrétní doporučení.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY V ČESKÉ REPUBLICE

Podle odborného almanachu (2021, s. 6) uvádí, že historický vývoj Probační a mediační služby nebyl vůbec jednoduchý a na formování se podílelo mnoho procesů a různých událostí, již první aktivity pro vznik se začaly dít před rokem 1989. V těchto letech na našem území vládla komunistická strana. Kvůli tomuto nedemokratickému režimu, který se zde objevil už při konci 2. Světové války, se Probační a mediační služba nemohla tak snadno rozvíjet, jako v jiných zemích, které nebyly tímto režimem nijak omezovány. I přes tyto nepříjemné situace se naši odborníci z různých oborů, kteří neustále usilovali o inovaci v zacházení s pachateli v trestné činnosti a snažili se inspirovat a napodobovat odborné zahraniční přístupy k trestně stíhaným osobám.

Pinerová, Louč a Bušková (1992, s. 122) Postpenitenciární péče se začala postupnými krůčky rozrůstat, díky této změně se začali nejvíce uplatňovat psychologové a pedagogové a právě kvůli tomu mohli lépe vést své výzkumy s odsouzenými.

Autorský kolektiv Otakara Motejla (2010, s. 185) uvádí, že pokročilá postpenitenciární péče je velmi důležitým bodem prevence recidivy páchaní trestných činů osob z VTOS.

Odborný almanach (2021, s. 6) tvrdí, že střediska postpenitenciární péče vznikla jako jedna z prvních aktivit. Podílel se na tom Národní výbor hlavního města Prahy a ústavu kriminologického v letech 1968 – 1971. Díky těmto střediskům vznikla nová profese sociálních kurátorů. Tito sociální kurátoři díky svým zkušenostem a zaměření se postupně uplatňovali i v dalších českých městech kromě hlavního města. Po boku sociálních kurátorů se rodil tým specialistů, který se věnoval práci s delikventní mládeží. Hlavní prioritou těchto specialistů bylo držet nad mladistvými určitou kontrolu. Jelikož většina mladých osob byla vedená v trestním stíhání, tak tento tým se snažil o odbornou pomoc, která se začala projevovat až koncem roku 1980. V těchto letech se začalo čím dál víc zaměřovat na práci s pachateli trestných činů, jelikož se našlo uplatnění v mnoha odvětví, nejvíce v oboru vězeňství. Tito pracovníci pomohli

lidem ve výkonu trestu držet si kontakty v jejich prostředí a významně se podíleli na přípravě určitých podmínek k případnému propuštění na svobodu.

Dále podle odborného almanachu (2021, s. 6) roce 1980 přišel vývoj nového politického systému. V tomto období se projevilo mnoho nedostatků z trestní politiky se všemi jejími důsledky. Jednoduchým příkladem je enormní nárůst drobné kriminality a mnoho dalších prohřešků. Nejen sociální kurátoři, ale i kurátoři pro mládež nyní měli na starosti více aktivit, díky kterým pomalu, ale jistě začaly vznikat prvopočátky probace a mediace na našem území. Určitě za velký krok vpřed lze považovat zavedení institutu alternativ. Pokus, který je z roku 1991 byl pojmenován „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“ tento pokus měl svého předchůdce, který byl poprvé představen v Rakousku a vůbec poprvé tento projekt zařadil aktivní zapojení pachatele do procesu řešení činnosti s cílem odstranění následků jeho nepřikladného chování. Do tohoto procesu byl zapojený i poškozený, ten si mohl díky tomu odůvodnit jednání a dostat své odškodnění za újmu. Díky této situaci lze hovořit o zcela prvním uplatnění mediace v řešení sporu mezi osobou poškozeného a obviněného za přispění další strany, jejíž tváří byl mediátor.

Později se začala proměňovat sociální práce. Její počátek nastal, když přišel vývoj trestní legislativy, díky tomu se začala postupně formovat probace a mediace, s kterou značně souvisejí s reformami v přístupu sociální práce. Velmi významnou změnou prošlo mnoho metod, východisek, stanovisek a požadavků na odborné pracovníky. S pomocí těchto kroků se z této práce zrodil i studijní obor, který se dostal až na univerzity. Do našeho státu proudilo mnoho užitečných zdrojů, které posouvali naše české odborníky stále dál ve své profesi. Celkovým výsledkem těchto všech nových poznatků byla zformulována úplně nová vize sociální práce, ta se vměšovala mezi zvyky klienta a zvyky společnosti a sociální pracovníci byli stavěni do pozice prostředníků v konfliktu. Právě tato povinnost byla jedním ze základních pilířů dnešní probační a mediační služby na území České republiky.

V roce 1990 byl velký problém s realizací alternativních trestů. Celou dobu bylo ve snaze se přiblížit ke standardům zemí, které patřili do Evropské unie. Dne prvního ledna roku 1996 se česká vláda rozhodla zřídit v okolí okresních a krajských soudů probační a mediační služby. Ze začátku probační pracovníci nemohli plně využít svůj potenciál

z důvodu, že většinou probačními činnostmi byli zaměstnáváni pracovníci z okresních a krajských soudů, tyto povinnosti často dostali na starosti vyšší soudní úředníci, kteří se především zaměřovali na administrativní věci, jako byl trest obecně prospěšných prací, nebo kontrola obviněných z institutů spojených s uložení zkušební doby. Toto rozdělení profese bylo velmi problematické a neefektivní, jelikož probační a mediační služby neměly kvůli narůstajícím funkcím dostatečný prostor k výkonu. Kvůli pochybnostem, které produkovala právní veřejnost o užitečnosti alternativních trestů, se začaly vést vážné pochybnosti o kvalifikačních požadavcích, které měli probační pracovníci splňovat.

Odborný almanach (2021, s.) uvádí, že některé soudy, zvláště v Praze a později třeba v Brně a Karlových Varech využili možnosti obsadit do pozice probačního úředníka specialisty, kteří se především soustředili na obor sociální péče. Tito noví odborníci se snažili v praxi objevovat a zároveň aplikovat nové postupy. Postupem času se vlivem jednotvárného přístupu k jednotlivým případům přistupovalo jako k formované sociální práci, ve které byli zařazeni obvinění, ale i poškození. Na tomto základním bodě se pak ve spolupráci se soudci, státními zástupci a různými odborníky podobného oboru začali postupně načrtávat, jak by zhruba mohl vypadat zákon o probační a mediační službě v České republice.

2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

„Pokud se mi podaří denně dvěma nebo třem lidem vysvětlit jejich situaci nebo maličko napravit chod té jejich věci, tak to má smysl. Samozřejmě, než se mi podaří obsloužit deset milionů, bude to chvíli trvat.“ (Otakar Motejl)

I přes několik problémů a nových přístupů se začaly objevovat pozitivní zkušenosti, a tak Ministerstvo spravedlnosti České republiky, které v té době vedl ministr spravedlnosti JUDr. Otakar Motejl, se rozhodlo udělat návrh a upravit organizační a personální složení probační a mediačních činností. Když padl v řešení nový zákon, tak bylo nezbytné zajistit, aby pro vykonávání služby úředníci a asistenti byli dostatečně kvalifikovaní.

V roce 1999 až do roku 2000 byl sestaven první ročník vzdělávacího programu pro úředníky a asistenty PMS, ve kterém byly nashromážděné zkušenosti z posledních 5 let. S pomocí tohoto užitečného plánu mohli být úředníci a asistenti velmi kvalitně připraveni na vykonávání této práce ještě před nabytím platnosti zákona. Jak uvádí Štern (2010, s. 9) díky těmto krokům se zrodila probační a mediační služba ČR podle zákona č. 257/2000, ten byl Parlamentem České republiky přijat dne 14. 7. 2000 a vstoupil v platnost 1. 1. 2001.

Podle odborného almanachu (2021, s. 8) uvádí, že se vznikem Probační a mediační služby je kladný výsledek dění v 90. letech minulého století, který směřuje k celkové přeměně trestní justice. Toto ustanovení znamenalo konečný odklon od totalitních přístupů k zavedení alternativních trestů a zájmu o nápravu klienta. Toto spojení, které vytvořil zákon č.257/2000 vystihuje probační a mediační činnost v jeden celek, který je jakýsi unikát, ten se už za 20 let stal stabilní a jistou institucí.

Podle kolektivu Otakara Motejla (2010, s. 185) je pravda, že střediska Probační a mediační služby v dnešní době je součástí okresních soudů, ale i krajských soudů. Probační a mediační služba České republiky si v dnešní době udržuje velmi důležitou pozici mezi policisty, soudci, státními zástupci, veřejnými institucemi, neziskovými

organizacemi, samosprávou a také v zahraničí, kde je důkazem, že se tento institut zapojuje do různých mezinárodních akcí a projektů.

Podle odborného almanachu (2021, s. 11) PMS od svého vzniku v letech 2001 – 2014 vedl Mgr. Pavel Štern. Od roku 2014 – 2015 vedla službu PaedDr. Jitka Jánošová, MBA. V roce 2015 až do dnes vede službu PhDr. Andrea Matoušková.

2.1 Probace

Podle Fischera a Škody (2014, s. 213) uvádí, že toto slovo je původem z latinského jazyka, v překladu do českého jazyka tento termín znamená ověřování nebo zkoušení. Z praxe má probační a mediační služba za úkol ukládat probační dohled všem obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, ovšem tento úkon musí být schválen státním zástupcem nebo soudcem. Jednoduše řečeno tento termín lze chápat jako individuální práci mezi klientem a probačním úředníkem. Tento proces je jeden z nejčastěji ukládaných opatření, používá se už od prvopočátku založení. Jedná se o institut, díky kterému se klient může vyhnout pobytu ve vězení, ovšem musí řádně plnit úkoly, které mu úředník udělí. Existuje mnoho případů, kdy ve výkonu trestu může být probační dohled součástí podmíněného propuštění z výkonu trestu.

Názor kolektivu Otakara Motejla (2010, s. 185) je takový, že pojem probace je organizace a výkon dohledu nad odsouzeným, který je pravidelně kontrolován, aby řádně plnil uložené povinnosti a je omezen.

Podle odborného almanachu (2021, s. 14) již v roce 2010 byla upravena novela trestního zákoníku. Touto změnou se upravily podmínky pro ukládání dohledů. Předchozí úprava omezovala dohled jen pouze pro případy, pokud soud podmíněně odložil trest odnětí svobody, který přetrvával přes 2 roky, ale netrval déle jak 3 roky. Díky novele z roku 2010 bylo umožněno uložit dohled ve všech případech podmíněného odsouzení. V roce 2013 proběhla díky prezidentovi amnestie, kvůli které vedlo k poklesu případů.

2.2 Mediace

Plamínek (2013, s. 50-51) uvádí, že v dnešní době je mediace už minimálně půl století ve vývoji a nyní se nachází v moderní podobě. Stále však se ale vytváří nové terminologie a pojmy, které je nutno umět zařadit. Definice mediace je umět zvládat spory mezi dvěma osobami za pomoci neutrální osoby tedy mediátora. Zásadní prioritou je, že mediátor musí obě strany zvládat, aby nemohlo dojít k dalším zbytečným konfliktům.

Holá uvádí (2013, s. 396), že mediátor nebo v opačném případě mediátorka je ve 21. století nová profese, kterou postupným vývojem vytvořil zákon v trestních věcech.

Podle odborného almanachu (2021, str. 12) se mediace často uplatňuje v přípravném řízení. Setkávají se mezi sebou dvě osoby. Jednou osobou je poškozený a tou druhou pachatel. Na tyto dvě odlišné strany dohlíží probační úředník neboli mediátor. Obecně je mediace velmi účinnou metodou v řešení dopadů trestné činnosti. Za úspěšnou mediaci můžeme brát fakt, že obviněný pachatel přiznává odpovědnost za to, čím se provinil a je ochoten poškozenému způsobenou újmu plně vynahradit. Nutné je zmínit, že mediace poškozeného a pachatele je dobrovolná, nikoli povinná. Pro zajímavost v letech 2003 – 2020 Probační a mediační služba realizovala přes 14 553 mediací mezi poškozeným a pachatelem a za 20 let vstoupila do 142 756 případů, které se nejčastěji děly mimosoudně.

2.3 Probační úředník

Podle odborného almanachu (2021, s. 9) se píše, že jako základ správného fungování patří dobří zaměstnanci, kteří si své práce váží a jsou schopni pro ni obětovat maximum sil a svého času. V roce 2001 nabrala probační služba do svých řad před 80 zájemců. Postupně se začínali rozrůstat služební agendy a pomalu se navyšovaly počty. Během uplynulých 20 let se PMS rozrostla na 500 zaměstnanců. Tato většina byla rozprostřena do 74 středisek po celé České republice. Minimum zaměstnanců se dostalo až na posty ředitelství, ekonomiky, marketingu, účetnictví, výzkumů, projektů, personálních věcí.

Podmínkou do přijetí řad Probační služby je důležité být svéprávný a trestně bezúhonný. Vzdělání uchazeče musí být na úrovni magisterského titulu, s titulem bakalářským nebo dokonce s maturitním se lze stát pouze asistentem. Pokud jsou tyto podmínky splněny, tak na závěr musí absolvovat kurz pro budoucí úředníky. Kurz je velmi náročný, a právě díky tomu se u nás v republice rodí jen odborníci, kteří svému řemeslu dokonale rozumí.

Dále odborný almanach (2021, s. 9) uvádí, že už v roce 2008 se probační a mediační služba snažila o rozvoj odborných oblastí a to konkrétně v oboru probace, parole, obecně prospěšných prací, mediací, trestu domácího vězení a práce s mládeží. Tento plán byl realizován v roce 2012 – 2013, kdy se jednalo o jednotlivé vzdělávací sektory, které celkem zabrali přes 300 hodin. Plán byl plně dokončen a vychytán až 2014 – 2017. Nyní je celkový systém posílen o vzdělání s Vězeňskou službou České republiky. Celkově těmito kurzy prošlo přes 400 osob. Tyto kurzy bývají dělány přesně na míru, podle dané profese.

Větrovec (2002, s. 89) uvádí, že probační a mediační úředník má povinnost vykonávat v trestním řízení dohled nad jeho klientem, ten má být pozitivně směřován a veden ke své nápravě. Tito odborníci musí řešit různě náročné úkoly, k jejich výkonu povolání mohou mít na středisku své asistenty, kteří zastupují méně složité úkoly, včetně administrativních prací.

Podle internetového zdroje (PMS ČR, 2016) Probační úředník vede svého klienta, snaží se ho motivovat a postupně s ním řešit je problémy a úskalí, s tím souvisí i řešení klientových problému, které napáchal jako například urovnání konfliktu s poškozeným, náhradou škody, těmi to kroky vedou své klienty k postupné reintegraci zpět do společnosti.

2.4 Cíle Probační a mediační služby

Integrace pachatele – vedení pachatele k obnovení respektu k právnímu stavu společnosti a k jeho začlenění do života bez dalšího porušování zákonů.

Participace poškozeného – podpora zapojení poškozeného do procesu řešení následků trestného činu a poskytování pomoci při obnovování pocitu bezpečí a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – efektivní kontrola realizace výkonu alternativních trestů a opatření a předcházení nebezpečí dalšího opakování kriminality. Hlavním posláním Probační a mediační služby ČR je přispívat prostřednictvím probace a mediace k naplňování trestní spravedlnosti, podílet se na řešení sporů mezi obviněným a poškozeným a svým působením na tyto subjekty se snažit o urovnání konfliktního stavu a obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením.

2.5 Mezinárodní spolupráce

Odborný almanach (2021, s. 23) uvádí, že probační a mediační služba se jako jedna z prvních začala podílet a účastnit mezinárodních projektů. Pomocí těchto akcí se má možnost tato služba naučit nových dovedností a zároveň své zkušenosti dále rozšiřovat. V letech 2016 došlo ke vzniku ředitelství mezinárodního a tiskového oddělení, to spolupracuje s organizacemi ze zahraničí, k tomu vede výjezdy na zahraniční konference, semináře nebo studijní návštěvy. Probační úředníci mají zásluhy na výpomoci školení svých kolegů, kteří jsou z ostatních evropských zemí. Pomoc probíhá v podobě prezentací, praktických ukázek, účastí na školení, ukázky práce s oběťmi trestných činů, radikalizace, technologie v probaci a restorativní justici. PMS je od roku 2009 stálým členem Konfederace evropských probačních služeb (Confederation of Euproean Probation). V letech 2018 se služba zařadila mezi členy Evropského fóra pro restorativní justici.

Dále podle odborného almanachu (2021, s. 23) je uvedeno, že na podzim roku 2018 se rozhodla Rada Evropy přijmout restorativní justici v trestních věcech. Postupem času po této události vznikla platforma Evropského fóra přímo pro restorativní justici s celkovým počtem deseti členských států s anglickým názvem Restorative Justice: Strategies for Change. Tento projekt byl veden pouze s jediným hlavním cílem, a to podpořit vývoj restorativní justice v jednotlivých státech a díky tomu si vzájemně pomáhat, sdílet zkušenosti na společných setkání. V roce 2018 až 2020 PMS vešlo do

spolupráce s irskou probační službou, a to v rámci projektů jménem Křehká šance II a Na správnou cestu II.

Probační a mediační služba se za posledních let účastnila v mnoha mezinárodních projektech, ty nejznámější jsou: STREAM (Strategic Targeting of Recidivism through Evaluation and Monitoring), SOMEK (Serious Offending by Mobile European Criminals) a mnoho dalších.

2.6 Probační činnosti – alternativní tresty

Činnosti PMS je obecně velmi široký pojem. Náplní práce těchto odborníků spočívá v organizování dohledu nad odsouzeným nebo odsouzenou, většinou se jedná o alternativní tresty, kterých je hned několik a mají různé povinnosti a omezení, ty se musí za každou cenu dodržovat. Pokud je to možné tak se probační a mediační služba snaží hlavně o to, aby jejich klienti se drželi domluvených pravidel a dokázali si sami uvědomit, čeho se dopustili, uvědomili si, kde chybovali a příště už tohle neopakovali.

2.6.1 Probační dohled

Jak uvádí internetové zdroje (2016) Dohled je opatření, které soudce nebo státní zástupce ukládá, považuje-li za důležité po určitou dobu sledovat a kontrolovat chování pachatele. Dohled spočívá v odborném vedení a pomoci pachateli ke změně svého chování. Vede ke snížení rizika opakování trestné činnosti a tím k ochraně společnosti před další kriminalitou.

2.6.2 Obviněný klient

Probační a mediační služba pracuje s pachateli trestných činů jakéhokoli věku. Do těchto parametrů spadají i mladiství ve věkovém rozhraní od 15 až do 18 let. Ovšem jsou i výjimky, pokud by nastala situace, že trestný čin spáchá dítě mladší 15 let, je možné tohoto klienta zařadit do programu resocializace.

2.6.3 Poškozený klient

Poškozeným klientům se meze nekladou, díky probační a mediační službě je možné spolupracovat s jakoukoli osobou, která byla nějakým způsobem poškozena, ovšem tato spolupráce může fungovat jedině za předpokladu, že poškozený klient souhlasí s pravidly probační a mediační služby. Když se poškozený hodlá zapojit do programu, tak je potom součástí celého trestního řízení. Probační a mediační služba nabízí těmto obětem důležité informace, které se budou týkat trestního řízení, dále podávat informace o službách a mediaci a nakonec se nabízí možnost základní psychosociální pomoc. Díky těmto možnostem se oběti mohou v jakýkoli den obracet na tyto služby a využívat je bezplatně.

2.6.4 Trest obecně prospěšných prací

Podle odborného almanachu (2021) trest obecně prospěšných prací, zkráceně OPP je v České republice zaveden už od roku 1996. S veškerou jeho právní mocí ho soudy začaly používat až roku 2001, tedy když už vznikla Probační a mediační služba díky Ministerstvu spravedlnosti. Mezi lety 2002 – 2009 bylo odhadem uděleno soudem přes 12 000 trestů obecně prospěšných prací, ovšem k úplnému naplnění docházelo zhruba jen poloviny. Skutečnost je taková, že pokud trest má být řádně vykonán, je důležité, aby PMS mělo nad tímto výkonem určitou kontrolu, jedině za těchto podmínek je reálné, že dojde k úspěšnému zakončení trestu. Již v roce 2010 začal platit nový zákon, který byl upraven z předchozích zkušeností minulých let a díky tomu se stal mnohem efektivnější. Parametry trestu platí dodnes:

- maximální počet hodin výkonu trestu OPP se ze 400 hodin snížil na 300 hodin;
- zpřísnil se přepočít v případě nevykonávání trestu
(1 nevykonaná hodina na 1 den ve výkonu trestu odnětí svobody oproti původnímu poměru 2:1);
- zpřísnil podmínky ukládání trestu;
- do trestního řádu zavedl novou povinnost soudu vyžádat stanovisko Služby k osobě obviněného, pokud chce uložit trest OPP trestním příkazem.

Podle předpokladů tyto změny zajistily snížení počtu trestů obecně prospěšných prací. V současné době se těchto trestů ukládá odhadem přes 6000.

Opět v roce 2010 PMS vytvořila katalog na webových stránkách, principem je umožnit všem uživatelům si zobrazit jednotlivé poskytovatele výkonu trestu OPP. S pomocí těchto webových stránek mohou například soudci, soudní personál, střediska pozorovat počty volných nebo obsazených míst, k tomu je možnost si ověřovat u jednotlivců počet odpracovaných hodin. Aktuálně tyto webové stránky evidují přes 6300 poskytovatelů z neziskových organizací, samosprávy a státní správy, které celkem mají dohromady v nabídce více jak přes 8900 volných míst k výkonu obecně prospěšných prací. Pro zajímavost, ročně se celkově odpracuje přes 900 000 hodin.

Novela, která je v platnosti, již od roku 2011 prodloužila maximální trvání po dobu dvou let a tím i odstartovala možnost přeměnit na trest domácího vězení nebo finančně odškodnit. Tyto metody se ale nakonec neosvědčily, a tak došlo ke snížení motivace tyto tresty poctivě dodržovat a plnit. Díky této negativní zkušenosti se lhůta trestu zkrátila jen na 1 rok. Pro to od 1. 7. 2016 není možné přeměnit trest OPP na jiný trest.

Následující výzvou bylo stabilizovat počty míst a poskytovatelů, aby mohli dále nabízet možnost trestu obecně prospěšných prací. S těmito možnostmi mohli lépe držet jejich postavení a snadněji dokázat nalézt různá řešení k mimořádným situacím, které se občas při výkonu trestu mohli dít. Kvůli těmto situacím probační a mediační služba začala vyvíjet různé projektové aktivity, které mohli mít odpovědi a vhodná řešení na dané problémy. Tento fenomén začala PMS vytvářet až v roce 2018.

2.6.5 Trest domácího vězení a elektronický monitoring

Tento trest se do seznamu zařadil o něco později a to až v roce 2010. S tímto trestem přichází určitá zodpovědnost, jelikož se musí odsouzený zdržovat v místě bydliště v určitém časovém rozmezí, které určí soud, aby trest byl co nejefektivnější a klient se vyhnul jakýmkoli problémům. Maximální sazba tohoto trestu činí 2 roky.

Po několika letech zkušeností, které Probační a mediační služba získala, se odvodilo, že trest domácího vězení je nejčastěji uložen v době trvání od 6 až 12 měsíců. Trest je přidělován pachatelům, kteří jsou ve většině případů odsouzeni za trestný čin maření

výkonu úředního rozhodnutí anebo trestným činem v podobě krádeže. Tyto trestné činy nejsou jediné, dalším prohřeškem může být ohrožení pod vlivem návykových látek, poškozování cizích věcí, vandalismem, porušováním domovní svobody nebo zanedbáváním povinné výživy.

Když vznikl trest domácího vězení, tak Probační a mediační služba s jejími pracovníky čekala nová výzva ve formě realizace osobních náhodných kontrol v bydlejších odsouzených osob. Díky těmto kontrolám měli probační pracovníci rozšířenou pracovní dobu na večerní a noční hodiny. Občas dostali za úkol naplánovat si i víkendové směny, díky tomu trávili více času v terénu a na cestách s přiděleným služebním vozem. Jelikož tyto namátkové kontroly přetrvávají dodnes, tak je nezbytně nutné vlastnit řidičské oprávnění skupiny B. V dnešní době jsou tyto namátkové kontroly na denním pořádku probačních pracovníků.

I když je trest domácího vězení aktuální už přes 10 let, používá se jen velmi zřídka. Počty tohoto alternativního trestu se nijak razantně nenavýšily, ani díky novému elektronickému čipu, který je odsouzenému dán na končetinu. V září roku 2018 založila Probační a mediační služba novou spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti České republiky, a touto dohodou se začal užívat elektronický monitorovací systém, který slouží pro kontrolu:

- trestu domácího vězení;
- nahrazení vazby dohledem probačního úředníka za současného uložení povinnosti zdržovat se ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části či nahrazení vazby některým z opatření;
- podmíněného propuštění z výkonu trestu v odnětí svobody za současného uložení povinnosti zdržovat se v určeném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části;

Kvůli elektronickému monitoringu došlo ke snížení počtu osobních namátkových kontrol, tudíž se pracovníci mohli zaměřit na odbornou práci s pachateli trestných činů, a tím je lépe motivovat, podporovat, pomáhat jim plnit jejich povinnosti. Na základě těchto aktivit svým klientům efektivněji pomoci vést opět řádný život.

Díky novému zavedení elektronického monitoringu přibyla nová pracovní pozice ve struktuře Probační služby. Tuto pozici zaujal specialista elektronického monitorovacího systému, ten se stará o technické zajištění chodu kontrolního nástroje. Jelikož je tento provoz nepřetržitý, tak pro tuto práci má Ministerstvo spravedlnosti České republiky speciální operátory, kteří fungují 24 hodin denně.

V letech 2018 až 2020 byl elektronický monitoring využit zhruba v 535 případech. Jednalo se o:

- 396 osob s uloženým trestem domácího vězení;
- 130 obviněných, kterým byla nahrazena vazba za současného rozhodnutí o výkonu elektronické kontroly plnění povinností;
- 9 podmíněně propuštěných u výkonu trestu odnětí svobody za současného uložení povinnosti zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části.

2.6.6 Trest zákazu vstupu na kulturní, společenské a sportovní akce

Podle odborného almanachu (2021, s. 21) je zajímavostí na tomto alternativním trestu fakt, že úplně nesouvisí s probačním dohledem. Podstatou v této situaci je mít zkušenosti jako má probační úředník se svým klientem. V roce 2010 vstoupil trest v platnost a je uplatňován jen ve velmi ojedinělých případech. S pomocí tohoto trestu je možné účastníkovi sportovních akcí zakázat vstup na tyto akce až po dobu 10 let. Nejčastějším příkladem jsou fotbalový, ale i jiní sportovní fanoušci, kteří vytvářejí zakázané aktivity ve sportovních areálech. Důležité je zmínit, že se tyto tresty mohou nařídit i na vystoupení hudebních skupin, společenských nebo kulturních akcí. Pokud je prohřešek už skoro za hraničním limitem, může být potom součástí trestu povinnost docházet na programy sociálních výcviků či psychologických poradenství. Když dochází ke kontrole těchto trestů, tak se probační úředník snaží úzce spolupracovat s kriminální policií a jejími vyšetřovateli, kteří mají na starost problematiku diváckého násilí a pochybují se ve vyšetřování kriminality, která je úzce spojena s extremistickými projevy chování.

2.6.7 Parole

Podle odborného almanachu (2021, s. 21), již v roce 2003 se postupně začala psát historie tohoto institutu. Zaměstnanci Probační a mediační služby zapracovali na prvních bodech k žádosti odsouzeného o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V roce 2012 se začala postupně rozvíjet paleta parolových činností, která mohla být přeměna na zbytek nepodmíněného trestu odnětí svobody. Už v roce 2003 odborníci zpracovali celkem přes 13 000 stanovisek k podmíněnému propuštění.

Štern (2010, s. 103) uvádí, že parole se rozumí jako činnost, kterou probační a mediační služba zařazuje do svého vykonávacího zařízení. Tento pojem pochází původně z Francie. Slovem. Tento pojem v dnešní justici je zcela běžný a používá se v situaci, kdy je odsouzený propuštěn na svobodu s určitými podmínkami.

Základ parole je zakořeněn v osobních konzultacích s odsouzeným ve věznicí. Odsouzený se ovšem nedokáže obejít ani bez spolupráce Vězeňské služby České republiky, která je stěžejním bodem při zajištění této agendy. Zaměstnanci, kteří pracují ve věznicích, často pomáhají odhadnout odsouzené, kteří jsou schopni navázat spolupráci s Probační a mediační službou. Díky těmto zaměstnancům je možné, aby se probační úředníci mohli navštěvovat s odsouzenými a na základě těchto schůzek s nimi postupně navazovat spolupráce.

Parolový specialisté ve spolupráci s odsouzenými odhadují, jestli jsou odsouzení připraveni na propuštění. Hlavní zájem kladou na to, jestli odsouzený má kde bydlet a jestli bude mít zaměstnání. Dále se zajímají o motivaci, kterou by byl schopný odsouzený do budoucna vést a popřípadě jestli hrozí nějaká případná rizika, pokud bude propuštěn. Tato odborná stanoviska se stala jedním ze základních podnětů, kdy komise jedná o podmíněném propuštění, tyto akce v roce 2008 až 2020 jsou postupně zařazovány do projektů jako je „Křehká šance“ a „Křehká šance II“, ta se nachází v celkem 18 věznicích.

Podle odborného almanachu (2021, s. 21) v roce 2020 se situace ve věznicích velmi zkomplikovala z důvodu šíření nákazy Covid-19, kvůli této pandemii nebylo možné navštěvovat odsouzené, a tak odborní pracovníci museli hledat vhodné způsoby

komunikace. Koncem roku 2020 se hojně začaly používat videokonferenční hovory pod dohledem parolových specialistů, alespoň se díky tomuto částečnému návratu do normální situace mohlo opět začít navazovat na již rozdělanou práci s odsouzenými. Podle novely z roku 2020 se parolový specialista zapojuje do jednání při rozhodování se soudem, zda není potřeba například odložit nebo přerušit výkon trestu odnětí svobody, protože mohou nastat situace, jako je těhotná žena nebo matka, která má doma dítě a to nepřesáhlo ještě hranici 1 roku. Stanoviska, která produkují Probační služby, jsou nesmírně důležitá, ve většině případů se soud o tyto podklady často opírá a následně rozhoduje.

Štern (2010, s. 105) uvádí, že pokud soud začne zvažovat o tom, zda odsouzený během svého výkonu trestu odnětí svobody ve vězení dosáhl jisté nápravy, tak pak je možné že soudce přihlédne k rozhodnutí o podmíněném propuštění.

Fryšták (2014, s. 159) píše, že za předpokladu kladného vyřízení žádosti o podmíněném propuštění se ukládá zkušební doba 3 let, pokud dotyčného zločin je v rozsahu 1 – 7 let. Soud při úpravě trestu zadává přiměřená omezení a povinnosti.

2.6.8 Hodnocení potřeb a rizik pachatele

Štern (2010, s. 125) uvádí, že hodnocení všech možných rizik a potřeb je jedna z možností, která se zařazuje do odborné výbavy zaměstnanců probačních a vězeňských služeb. Probační úředník tento způsob využívá hlavně v době přípravy informací, které pomohou rozhodnout soudci, jak s daným klientem má naložit. Jednoduchým příkladem pro začátek může být výkon dohledu nad podmíněně odsouzenou osobou nebo podmíněně propuštěnou. Zpráva, kterou probační úředník vytvoří, by měla obsahovat a doporučovat, jaký trest má být jeho klientovi udělen. Může se jednat například o trest obecně prospěšných prací nebo trest domácího vězení.

Při hodnocení se pravidelně kontroluje klientův výkon alternativního trestu, který má za úkol řádně plnit. Při vykonávání klientova trestu probační úředník pravidelně zjišťuje a hromadí informace a průběžně podává zprávy soudci. Díky této alternativě je možné účinně rozlišovat, jaký trest je pro danou osobu ten nejvhodnější.

Probační úředníci si díky tomu to hodnocení mohou lépe naplánovat své individuální plány s jejich klienty, které pak mohou probačního úředníka lépe dovést ke klientovým pozitivním stránkám, negativním stránkám, jeho potřebám.

2.6.9 Resocializace propuštěné osoby

Podle Jandourka (2004, s. 204) resocializace znamená začlenění člověka zpátky do společnosti. Většinou k tomu to procesu dochází, když jedinec je propuštěn z výkonu trestu nebo výchovného zařízení. Klient ovšem má možnost nabídku přijmout nebo odmítnout, rozhodnutí je jen na něm, ale určitě je na místě tuto šanci nepropásnout. Resocializace má určitou spojitost se socializací.

Hlavním cílem je klienta dostat zpět do společnosti. Nejdůležitější je vést směrem, díky kterému nebudou už v životě páchat jakoukoli trestnou činnost, které se jedinec dříve dopustil. Probační úředník svému klientovi zadává různé úkoly a povinnosti, pokud bude postupovat podle pravidel, co mu naordínuje odborník, tak má velkou naději na kvalitní resocializaci, tedy zpětné začlenění.

2.7 Práce s mládeží

Internetový zdroj (PMS) uvádí, že každé středisko má specialistu, který se zabývá prací s mládeží. V přípravném zařízení odborníci nabízejí spolupráci pachatelům, kteří jsou ještě ve věku mladistvých, dále i jejich rodinám, poškozeným. Mediace má několik vhodných nabídek, jak co nejefektivněji vytvořit vhodný program nebo výchovné opatření, které musí sám mladiství odsouhlasit.

Podle odborného almanachu (2021, s. 22) se uvádí, že již v roce 2003 vešel zákon o práci s mládeží v planost. Tento zákon formuluje povinnosti, podmínky pro děti mladší 15 let a mladiství. Děti, které jsou mladší 15 let, nejsou ještě za sebe plně trestně odpovědné. Pokud spáchají trestný čin, tak soud může reagovat například udělením dohledu, výchovnou povinností nebo omezením, napomenutím s výstrahou zařazením do programu nebo ochranným léčením. Zákon nabízí velmi mnoho možností, jak daného člověka potrestat. U mladistvých dokonce dovoluje uplatňovat skoro všechny typy trestů, jako jsou u dospělých.

Dále odborný almanach (2021, s. 22) uvádí, že probační úředníci spolupracují nejen s mladistvými, kterých se tento trest týká, a zavinili ho, ale jsou pozváni ke spolupráci i viníkovi rodiče, aby byl dohled co nejvíce pod kontrolou. K sezení je vždy zván i poškozený. PMS dále spolupracuje s neziskovými organizacemi. Ty se snaží vytvářet vhodné programy pro klienty. Skoro 45% případů mladistvých je podle nejaktuálnějších zdrojů řešeno před rozhodující fází, ke které má vždy dojít. Skoro u většiny se podaří vytvořit vhodnou mediaci nebo restorativní konferenci, která pomáhá zapojovat do dění i zástupce dané komunity.

Podle internetového zdroje (PMS) během 20 let bylo, jak sám uvádí i almanach přes 45%, případů řešeno ve fázi, než se věc úplně rozhodla. Probační úředníci byli aktivně zapojeni do 26 100 případů mládeže ve fázi, než došlo k finálnímu rozhodnutí. PMS byla u více než 32 600 případů, kdy mládež byla ve vykonávacím řízení.

3 RESTORATIVNÍ JUSTICE

„Trestný čin je narušením lidské integrity a mezilidských vztahů. Trestná čin vytváří povinnosti a závazky. Hlavním závazkem je dát věci do pořádku.“ (Howard Zehr)

Podle Zehra (2003, s. 29) se píše, že název restorativní justice se poprvé objevil už v 70. a 80. letech našeho století konkrétně ve Spojených státech amerických a Kanadě. Vznik této justice zapříčinily postupy uplatňování spravedlnosti. Po nějaké době tento program byl dost pozměněn a přitom vznikly nové formy při uplatňování restorativní justice. Starší programy tento nový vývoj zaznamenaly a byly přetvořeny s restorativní filozofií.

Holá (2011, s. 40) uvádí, že po reformách, které proběhly ve 20. století v Kanadě a USA, tak během několika po sobě jdoucích letech vzniklo nové pojetí o trestní spravedlnosti, její název je pojmenován jako restorativní justice (obnovující justice). U této justice se jedná o koncept, který je postupně splétán s některými myšlenkami, a ty odmítají státní monopol na řešení konfliktů. Drží se myšlenky, že trestný čin je brán jako sociální konflikt. Ten se obvykle mísí mezi dvěma nebo více jednotlivci. Nejlepší volbou pro řešení případu je jen díky aktivní účasti všech osob, kterých se tato situace nějakým způsobem dotkla. Důraz je kladen na odstranění škodlivých důsledků a snaží se o nápravu již vzniklých škod. Restorativní justice funguje na principu paralelního systému, který působí vedle klasické trestní justice.

Zehr (2003, s. 29) uvádí, že justice je přijímačem původních zvyků a přístupů komunit, které příslušníci pravidelně navštěvují. K těmto zvykům mají velmi blízko obyvatelé Afriky nebo obyvatelé Severní Ameriky. Restorativní justice nám má pomoci hledat vhodné otázky na uplatňování spravedlnosti. Snad každý konflikt se vrací k pocitu křivdy a spáchané nespravedlnosti. Specialisté studují řešení transformací konfliktů, díky tomuto studiu si skutečnost částečně uvědomují, ovšem praxe je v tomto ohledu značně mlhavá. Restorativní justice má své principy a v rámci možností se tak snaží o naplnění spravedlnosti při řešení konfliktů. Justice obecně je příliš rozšířená a není vůbec jednoduché ji nějakým způsobem snadno klasifikovat.

3.1. Definice restorativní justice

Podle Zehra (2003, s. 25) je důležité si pokládat otázku, jak správně definovat pojem restorativní justice. Odborníci řeší tuto problematiku, již delší dobu a na základě výsledků vyhodnotili několik znaků.

Restorativní justice je jedna z mála zařízení, která jsou použita v rámci trestních řízení. Jedná se koncept, který se snaží řešit kriminalitu a konflikty mezi lidmi a tím odvrátit od zavedeného systému. Soudní systém velmi často trestá vysokými a přísnými tresty. Restorativní justice tyto zločiny nevnímá tak jako soud, k tomu se snaží brát to jako porušení zákona, ale v první řadě se snaží soustředit na negativní dopad na trestaného jedince, jeho vztahy a vztahy se společností. Restorativní justice bývá často spojována s názvem obnovující justice, a přesto tento název vystihuje jeden a ten samý cíl, o který se celou dobu restorativní justice snaží.

Podle Artinopoulou a Gavrielides (2016, s. 30) rozdělil trestní justici na 3 části:

- *Retributivní justice, funguje na principu potrestání;*
- *Distributivní justice, funguje na principu léčení pachatele;*
- *Restorativní justice, funguje na principu odškodnění;*

Podle Velikovské (2016, s. 49) je názor takový, že se jedná o hnutí, které se svým způsobem zaměřuje na oběť a snaží se o nějaký způsob kompenzace škody místo věnování se trestání pachatelů, kteří spáchali zločin. Restorativní justice je toho názoru, že trestní politika na celém světě již vyčerpala skoro všechny své možnosti, díky kterým nedošlo k žádnému výraznému snížení v oblasti kriminality. Dále také vychází z výzkumů, a ty se snaží upozornit na potřeby obětí, které mohou pomocí těchto zadostučinění dosáhnout morálního a materiálního uspokojení.

3.2. Restorativní principy

Podle Zehra (2003, s. 14) Tento trestný čin vychází z toho, že jsme všichni ve společnosti vzájemně propojeni. Obecně trestný čin z odborného pohledu představuje nějakou újmu komunitě, kvůli tomu narušuje lidské vztahy, které v mnoha případech bývají příčinou, ale i následkem trestného činu. Pokud vyjadřujeme tento princip jinou

formou, tak restorativní přístup justice vyžaduje, aby byli do programu zapojeni všichni, kterých se tento problém týká. Rozdíly mezi dvěma různými přístupy lze vyjádřit pomocí tří klíčových otázek, které musíme správně užívat při procesu hledání spravedlnosti.

- Komu vznikla škoda?
- Jaké jsou potřeb osob, které trestný čin zasáhl?
- Komu vznikají závazky a povinnosti?

Restorativní justice se naplňuje díky spravedlnosti, která se odvíjí od poškozených a jejich potřeb. Tato justice se snaží o maximální možnost nápravy toho všeho, co bylo narušeno a to v jakékoli podobě. Služba se i přes to, že pachatel není znám nebo dosud nebyl zadržen, tak je stále nakloněna ke straně poškozených. Ovšem je nesmírně důležité, aby se program věnoval újmám, které zažil při zločinu sám pachatel. Hlavním cílem této justice je co nejefektivněji poskytnout všem zúčastněným svou zkušenost s ozdravným procesem. Dále se snaží stavět na třech základních pilířích, které tvoří slova jako: újma, povinnosti, angažovanost.

3.3. Cíle restorativní justice

Podle Zehra (2003, s. 20) je jedním z hlavních úkolů justice napravit pachatele, k tomu je potřeba, aby byl jeho přístup, co nejvíce aktivní a byl ochoten spolupracovat. Existují i případy, kdy se nejedná o případy jako je škoda na majetku, ale jedná se o mnohem závažnější trestnou činnost a to třeba vražda, u té není moc možností k nějaké nápravě případných škod dospět. Jako pozitivní věc k cílům můžeme zařadit, když si pachatel přizná odpovědnost za své činy, které způsobil.

Zehr (2003, s. 26) uvádí, že hlavním cílem restorativní justice je:

- Dát klíčová rozhodnutí do rukou těm, kterých se trestný čin bezprostředně týká
- Přispět k léčivému a ozdravnému procesu v rámci naplňování trestní spravedlnosti a podpořit transformativní charakter naplňování trestní spravedlnosti
- Snížit pravděpodobnost další trestné činnosti

Podle odborníků jsou důležité 4 podstaty, aby došlo k naplnění cílů:

- Byly do procesu zapojeny oběti a výsledek pro ně byl uspokojující
- Pachatelé porozuměli důsledkům svého jednání a jeho dopadu na okolí a za své chování přebírali odpovědnost
- Výsledky jednání napomáhaly obnově narušených vztahů a reagovaly na příčiny daného jednání (Plán nápravy reagoval na specifické potřeby oběti a pachatele, aby jim byl ušit na míru.)
- Oběť a pachatel nabyli pocit, že je daná věc pro ně uzavřená a oba našli cestu, jak se vrátit zpět do komunity.

Podstatnou a zároveň velmi jednoduchou částí je pět otázek. Pro restorativní justici jsou tyto tázací věty prvním bodem, jak začít případ řešit, dalo by se říci, že jsou hlavním pilířem restorativní justice:

- Kdo byl poškozen/dotčen?
- Jaké jsou jeho/její potřeby?
- Pro koho z dané události vyplývají povinnosti a závazky?
- Koho se daná situace dotýká (kdo je do ní zapojen)?
- Jakou formou je vhodné zapojit jednotlivé účastníky do procesu řešení a obnovy narušených stavů?

PRAKTICKÁ ČÁST

4 ODBORNÉ ROZHOVORY S PROBAČNÍMI ÚŘEDNÍKY

Výzkumná část této bakalářské práce je zaměřena na situace mezi probačními úředníky a jejich klienty, cílem je ukázat, jak různorodě vnímají situace ve svých odlišných rolích. Odborné rozhovory budou probíhat ve městě Rakovník. K zjištění výsledků je zde použita forma kvalitativního výzkumu. Konkrétně se bude jednat o polostrukturovaný rozhovor. Kvalitativní výzkum byl vybrán z důvodu, že je lepší co nejvíce a nejpresněji se dostat k názorům obou stran. Dalším pádným důvodem pro volbu tohoto typu rozhovoru byla příležitost si vyslechnout názory čtyř probačních úředníků z probační a mediační služby v Rakovníku a jejich čtyř klientů. Tato část bakalářské práce vysvětluje cíle výzkumu, výzkumné otázky a výzkumný soubor, nakonec praktická část zahrnuje také výsledky výzkumu.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jak vnímají spolupráci probační úředníci a jak se v této situaci cítí jejich klienti, průzkum bude proveden v městě Rakovník.

Díličními cíli je pak zjistit:

- 1) Jak se probační úředníci, co nejkomfortněji snaží provádět dohled nad klienty;
- 2) Jak moc je důležité klienta poznat a na základě toho s ním začít pracovat;
- 3) Jak moc je velký rozdíl práce s klientem, podle jeho trestného činu;
- 4) Jak se klient pod probačním dohledem cítí;
- 5) Jak obě strany při návštěvě spolupracují;

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka: „Jaké názory mají probační úředníci a jejich klienti na probační dohled?“

Základní design výzkumu: kvalitativní Výzkumné otázky podle cíle, hlavní a dílčí:

- 1) Co je příčinou, že klient páchal trestnou činnost a dostal se pod probační dohled?
 - „*Jaké má klient zázemí?*“
 - „*Jaké vzdělání mají klienti probačních úředníků?*“
 - „*V jakém zaměstnání klient pracuje?*“
 - „*Jaký trestný čin klient způsobil?*“
 - „*Trpěl klient někdy nějakou psychickou poruchou?*“
 - „*Absolvoval klient někdy nějaké odborné léčení?*“
- 2) Jak moc ovlivnil probační dohled klienta, který byl pod tímto programem veden?
 - „*Jak se klient dostal do probačního dohledu?*“
 - „*Jsou si klienti vědomi, že by probační dohled měl na ně pozitivní vliv?*“

4.3 Metodologie výzkumu

Tato praktická část bakalářské práce byla zpracována ve formě kvalitativního výzkumu za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Jedlička, Kořa a Slavík (2018, s. 385) uvádějí, že má pevnou strategii a taktiku. Tazatel má svůj připravený plán, podle kterého postupuje přesně tak, jak si ho zhotovil. Díky tomu je možné si dobře udržet řád a s pomocí toho lze může probrat všechny důležité položky. Tento typ rozhovoru, má ale své kladné i negativní věci.

Klady podle Jedličky, Koti, Slavíka (2018, s 385.) jsou:

- Osobní kontakt
- Případné vysvětlení otázek
- Zisk osobních informací

- Možnost přípravy před rozhovorem

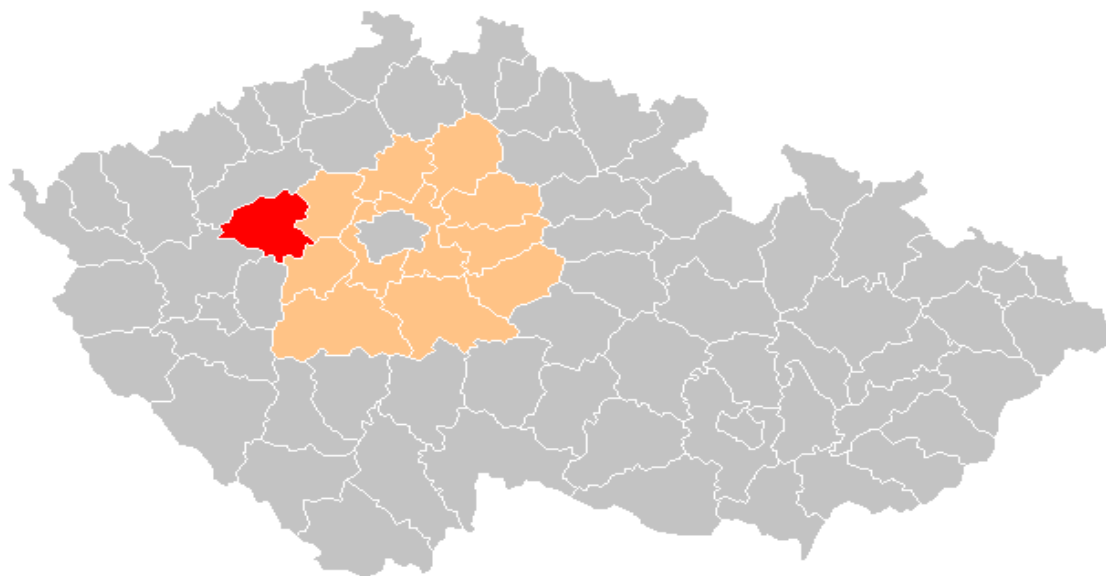
Zápory podle Jedličky, Koti, Slavíka (2018, s. 385-386) jsou:

- Malý počet oslovených
- Časová náročnost

4.4 Popis lokality

Rakovnicko se nachází ve Středočeském kraji, rozlohou zaujímá přesně 896,3 km². Toto královské město leží od Prahy směrem na západ a jsou mezi sebou vzdálené zhruba 56 km. Má velmi bohatou historii a to hlavně od 14. Století. V roce 1588 se díky Rudolfovi II. stalo královským městem. Na tomto okrese se hojně pěstoval chmel, díky tomu je zde jeden ze starších pivovarů s názvem Bakalář, který byl založen roku 1454. V 19. století se zde strhly hradby a zůstalo po nich jen několik památek, jako je Vysoká nebo Pražská brána, Chrám svatého Bartoloměje, tento krok byl jedním z prvních spouštěčů, kdy se začalo město postupně modernizovat. V letech 1833 vznikla na náměstí nejstarší reálná škola v Čechách, která se dnes jmenuje Gymnázium Zikmunda Wintra, který v této budově přes 10 let vyučoval. Postupně se začaly budovat základní školy, ty jsou dnes 3, k tomu se nechala postavit knihovna a finanční úřady, galerie, muzea. Potom, se začal rozvíjet průmysl v podobě známé firmy na mýdlo Františka Otty, k tomu byl zřízen i lihovar a cukrovar. Krátkou chvíli se na okrese těžilo i černé uhlí, lupek. V roce 1883 vznikla první továrna na výrobu keramiky RAKO, která je dodnes známou firmou skoro po celé Evropě. Po roce 1945 se město stalo příhraničním městem, osvobodila ho Rudá armáda. Po válce se začalo s dalším stavěním budov všeho druhu. Rakovník byl sídlem okresního národního výboru. Dodnes zde působí okresní soud a okresní státní zastupitelství. Středisko Probační a mediační služby v Rakovníku bylo zřízeno přesně dne 1. 5. 2001 Od roku 2005 do roku 2014 sídlilo středisko v budově Úřadu práce. V říjnu 2014 se středisko přestěhovalo do budovy Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, kde má k dispozici pět kanceláří Našlo se zde i několik známých osobností jako například: František Otta, Otýlie Beníšková, Fojtík Josef, Pavel Ota, Sixt z Ottresdorfu, Zikmund Winter. V dnešní době, přibližně zde žije přes 16000 obyvatel. V současné době je Rakovník správním, průmyslovým, obchodním a kulturním centrem, které se stále rozvíjí.

Obrázek 1: Poloha Probační a mediační služby Rakovník v rámci ČR

Internetový zdroj (2021)

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl rozdělen do dvou částí. První základní soubor pro polokonstruované rozhory jsou 4 probační úředníci z Probační a mediační služby Rakovník. Tento soubor byl záměrně vybrán proto, že mají dlouholetou praxi a pod jejich dohledy prošlo už mnoho klientů. Po oslovení a představení toho to výzkumu souhlasili, že v realizaci této části rádi vyhoví. Každý z úředníků bude označen číslem 1 – 4. Druhým základním souborem jsou klienti již zmíněných Probačních úředníků, kteří se dopustili trestného činu. Původním plánem bylo oslovit ještě jednu probační službu, ale tam tento výzkum neschválili, tak práce musela být směřována jen na okres Rakovník. Výpovědi klientů budou označovány písmeny A – D.

4.6 Metoda tvorby dat

Data byla postupně získávána formou polostrukturovaného rozhovoru, který byl předem vypracován do sešitu. Záznamový arch byl určený pro jednotlivé klienty probační úředníků. Při vyhotovení byl kladen důraz na jednoduchost, aby klienti netápali.

4.7 Metoda analýzy dat

Analýza dat probíhala z odpovědí, které byly nashromážděny během rozhovorů s klienty A - D a jejich probačnickými úředníky 1 -4. Data, která vychází z odborných rozhovorů, jsou představena podle sestavených výzkumných otázek. Všechny důležité informace byly zaznamenány a zařazeny. V závěru pak otázky, které se týkaly výzkumu, byly uvedeny a po kontrole dosáhly cíle šetření. Hlavním účelem kvalitativního výzkumu je se dostat do dané problematiky a na základě informací vyvodit možné výstupy.

4.8 Etické aspekty

V instituci, ve které výzkum probíhal, byli všichni důkladně seznámeni s šetřením tohoto výzkumu. Rozhovory byly prováděny se souhlasem všech, kteří byli dotázáni. Účast byla dobrovolná, nikoli nucená. Úředníci i jejich klienti byli seznámeni s tím, že nashromážděná data, která poskytnou, budou použity jen pro účel vypracování bakalářské práce a ničeho jiného. Všem zúčastněným byla zaručena anonymita, takže v této práci nelze dohledat data o účastnících osobách. Vždy když docházelo k získávání písemného záznamu polostrukturovaného rozhovoru, bylo vždy před tím řečeno, zda účastník opravdu souhlasí se zpracováním údajů, které byl ochoten poskytnout.

4.9 Realizace výzkumu a sběru dat

Při realizaci se výzkum upřesnil na čtyři okruhy, s pomocí toho stejně tak upřesněné výzkumné otázky a jsou vedené formou polostrukturovaných rozhovorů.

4.10 Rozhovory s úředníky a jejich a klienty

Popis subjektů:

Klient A 46 let, zaměstnaný

Klient B 29 let, nezaměstnaný, odborně léčen

Klient C 19 let, student střední průmyslové školy

Klient D 24 let, nezaměstnaná

Vedoucí probační úředník 1 Rakovník

Probační úředník 2 Rakovník

Probační úředník 3 Rakovník

Probační úředník 4 Rakovník

4.10.1 Klient A

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

Klient A bydlí v bytě sám po rodičích, kteří už zemřeli. Studium ukončil po maturitní zkoušce na gymnáziu. Pracuje v kamionové dopravě jménem Anexia. Je z něj řidič kamionu. Dostal se do potíží protože odmítal platit na své děti a jeho exmanželka ho udala na policii. Nějakou dobu strávil ve výkonu trestu, a pak byl podmíněně propuštěn.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Zdá se, že hlavní klientovou prioritou je se nevrátit zpět do výkonu trestu, což je dost velká motivace.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Klient nyní více komunikuje se svojí exmanželkou kvůli dětem, snaží se je pravidelně navštěvovat a posílá na účet soudně určenou sumu.

Názor na spolupráci

Klient už konečně přišel na to, že pravidelné platbě se nevyhne. Princip je jednoduchý, pokud bude opět nerozvážený a začne opět zanedbávat své výživné povinnosti, vrátí se zpět do výkonu trestu, jak je zmíněno na začátku a to dotyčný za žádnou cenu nechce. Dohled splňuje jen z důvodu, že se chce zase zpět normálně začlenit do společnosti. Otázkou ovšem zůstává, zda se po skončení dohledu nevrátí zpátky k tomu samému, kvůli čemu skončil ve výkonu trestu.

4.10.2 Klient B

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

U toho to klienta je vliv o něco jasnější. Určitý podíl viny kvůli jeho situaci, ve kterém se nachází, může jeho nezvěstný otec. Přece jen klient postupně vyrůstal bez mužského elementu, což není pro vývoj dobré a kvůli tomu chyběla v této domácnosti autorita. Dalším faktorem mohla být i parta přátel, o které nechtěl klient zrovna moc mluvit. Proto se pak určitě dal na užívání drog, které mu trochu od psychické únavy pomáhaly, až se postupem času na nich stal závislý. Nejvíce si uškodil tím, když musel nuceně opustit své zaměstnání. Z důvodu, že neměl dostatečné finanční prostředky, tak se uchýlil k distribuci, bylo tou největší chybou, jakou mohl udělat, jelikož tím se dostal až pod dohled,

Jak se s trestným činem vyrovnává

S tímto klientem je tento proces o dost složitější. Drogově závislý jsou jedni z nejsložitějších klientů, kteří mohou probační úředníci mít. Tyto dohledy jsou většinou během na dlouhou trať, přísným odříkáním, trpělivostí a kontrolou sebe sama se, ale mohou z toho to cyklu vymanit a začít nový život.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Klient musel opustit skupinu lidí, která ho táhla směrem dolů. Chodí častěji na sezení a je pravidelně testován na přítomnost drog, aby byl pravidelně motivován a seznámen s riziky. U těchto případů je resocializace jedna z nejsložitějších. Je to běh na dlouhou trať.

Názor na spolupráci

Určitý chtíč po nápravě v klientovi je, ale bude to dlouhá cesta k úplnému konci. Důležitým krokem je najít jen práci, která by ho aspoň trochu bavila a zaujala.

4.10.3 Klient C

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

Už od pohledu bylo jasné, že klientovi rodiče jsou schopni hrozně moc věcí a problémů tolerovat. Další zajímavostí je jeho bratr. Dotázaný sice tvrdil, že s bratrem vychází, ale jeho idolem není. Vypadá to, ale že opak je pravdou. Tento klient podle všeho tráví čas se svým bratrem a to nepřináší nic pozitivního, neboť se v něm vidí, i když si to nechce přiznat. Poslouchají stejný styl hudby, a pokud si tak rozumí, jak klient uvádí, tak se shodnou i v hudbě, mnoha názorech v různých situacích.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Dohled přijal, nijak hluboce ho nezasáhlo, to čím se provinil. Podle výpovědi a výrazu je spíše patrné, že si ze služby moc velkou hlavu nedělá.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

U toho to klienta se o velkou nápravu jednat nebude z důvodu, že je motivován negativní stranou, kterou představuje jeho starší sourozenec.

Názor na spolupráci

Klient by v první řadě potřeboval, aby se mu více věnovali rodiče a nebral si špatný příklad, který má ze svého bratra. Ten jenom utužuje vzdor a nechut spolupracovat.

4.10.4 Klient D

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

U této klientky má rodina na trestnou činnost opravdu velký vliv. Rodina bydlí v bytě, matka má zaměstnání a její dvě děti docházejí do školy. Ovšem mají velkou absenci, a tak matka jako zákonný zástupce byla udána na sociálním institutu.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Pravidelně dochází na Probační a mediační službu. Snaží se děti doprovázet do školy a dbá na jejich režim.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Pokroky v tomto dohledu, jsou očividné matka o své děti přijít nechce, a tak vynakládá všemožné úsilí a hledá kompromisy, aby se vyhnula nejhorsímu a to odebrání jejich potomků z rodinného kruhu. Nabídla i variantu, že by je sama učila.

Názor na spolupráci

Děti by měli mít pevnější řád, aby nedocházelo k tomu, že nebudou chodit do školy, jen kvůli nepřítomnosti matky a otce.

4.10.5 Vedoucí probační úředník 1

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

Vedoucí probační úředník uvádí: že přece jen je klient otec, má dvě malé děti a konečně si začíná uvědomovat svoje povinnosti. Probační úředník to musí vnímat a dívat se na tuto situaci z více stran. Je nutné si pamatovat, že matky jsou v tomto ohledu zodpovědnější, co se týká péče o dítě a tak je dobré být v pozoru. Podstatné je vědět jaké má klient plány do budoucna. Plán může být třeba chtít děti do péče nebo obnovit rodinný kruh. Důležité je si vždy při spolupráci držet se v kontaktu s osobami, kterých se to týká. Musí mít ovšem zájem. Podstatné je si získávat informace, jak se věci doopravdy mají.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Každý se s tím vyrovnává jinak, záleží na povaze a psychické odolnosti. Důležité je člověka motivovat a povzbudit ho, pokud má zájem spolupracovat.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Jelikož klient začal normálně posílat výživné, tak s ním nyní není žádný problém.

Názor na spolupráci

Názor vedoucí probační a mediační služby je takový, že z klienta pozná obavu. Obavu z toho aby se nemusel vrátit do výkonu trestu.

4.10.6 Probační úředník 2

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

Probační úředník 2 uvádí, že jistá spojitost je ve ztrátě otce. Těžko říci, jak moc to klienta ovlivnilo, ale určitý podíl na tomto trestném činu to mít bude. Dále naznačuje, že další velkou chybou byla zkažená parta, která akorát klientovo přesvědčení posunula až za hranici zákona, protože se zjistilo, že drogy nedistribuoval sám.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Probační úředník uvádí, že se s tím vyrovnává velmi těžko, protože si určitě myslel, že mu to bude procházet stejně dlouho jako jeho partě, jenže neměl moc štěstí a zrovna jemu to nevyšlo.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Probační úředník uvádí, že i přes sliby, které od klienta dostává, tak vůbec neplní co má. Všechno odsouhlasí, ale když dojde na lámání chleba, tak vždy nesplní, na čem se domluví, aby mohla spolupráce dobře fungovat.

Názor na spolupráci

Probační úředník uvádí, že jisté pokroky u tohoto klienta vidět jsou. Příkladem může být odborné léčení, které se rozhodl absolvovat a je u něho vidět chuť na sobě pracovat a je to velmi obtížné, protože po minulosti, kterou má spojenou s drogami, to vypadá, že trpí rozdvojenou osobností, proto je práce se závislými jedna z nejnáročnější ze všech.

4.10.7 Probační úředník 3

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchaní trestné činnosti

Probační úředník promlouvá jako v roli matky. Po návštěvě usoudila, že materiální zajištění má klient až dokonce života. Čeho si ale všimla, tak je fakt, že klient nemá dostatečnou pozornost od svých rodičů a páchaní trestné činnosti může být důvodem, že se na sebe snaží upozornit, je to málo pravděpodobné, ale v potaz se brát musí. Po poslední návštěvě se klient svěřil, že jeho starší bratr je něco jako jeho vzor. Klient

dochází do střední průmyslové školy, momentálně nikde nepracuje, díky vysokému příjmu financí od jeho rodičů.

Jak se s trestným činem vyrovnává

U klienta jde jen velmi těžko zaznamenat nějaká lítost nebo uvědomění si, protože má svůj jistý pohled a názor na tyto situace. Jasným příkladem může být až přehnaná náklonnost k rapu. Určitý podíl má na jeho chování i jeho starší bratr, který se už od pohledu chová jako rebel.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Probační úředník momentálně naznačuje, že k nápravě se teprve začne schylovat. Důležitým prvním krokem je navázání kontaktu s klientovými rodiči a vysvětlit jim, o co se jedná, a aby se pokud možno k nápravě svého syna také přidali a podpořili ho.

Názor na spolupráci

Spolupráce je momentálně skoro nulová, vše končí jen na slibech, pokud nedojde ke zlepšení přístupu ke spolupráci, pak bude napsána zpráva na soud a bude se to řešit.

4.10.8 Probační úředník 4

Jaký vliv má rodina a přátelé na páchání trestné činnosti

Jak uvádí probační úředník, klientka opravdu nepřekrucovala pravdu, nachází se v bytě o velikosti 3+1, jak sama tvrdila. Součástí bytu byl nepořádek a chybějící řád. Klientka s manželem jsou sami na šest dětí, o které se snaží starat.

Jak se s trestným činem vyrovnává

Ze začátku z toho byla mírně překvapená a brzy se rozhodla, že pro to něco udělá, aby ji nebyly odebrány děti.

Do jaké míry došlo k nápravě v probačním dohledu

Momentálně k velké nápravě zatím nedošlo, ale je vidět naděje, že se začíná pro chod domácnosti něco dělat. Dobrým příkladem je, že si partneři rozdělili povinnosti spojené s jejich dětmi a školou.

Názor na spolupráci

Už od začátku reakce vypadala ve stylu, že se klientka bude snažit o nápravu v zanedbávání dětí. Zatím je to jeden z mála dobrých kroků k úspěchu a spokojenosti.

4.11 Shrnutí a interpretace výsledků výzkumu

Z výsledků výzkumu vyplývá, že i když se to na první pohled nezdá na vliv rodiny a přátel na trestnou činnost má docela dost velkou váhu. Skoro všichni respondenti se jednohlasně shodli. Probační úředníci to berou pouze jako jeden z možných faktorů.

S trestným činem se každý vypořádává individuálně, dá se ale konstatovat, že průběh nějakou dobu trvá, než se klienti úplně zotaví.

K nápravě se každý opět stavěl úplně jinak, záleží na typu trestného činu a psychice člověka.

Názor na spolupráci byl mezi dvěma stranami úplně rozdílný. Klienti se téměř shodli, ale probační úředníci viděli tuto situaci jinak, z toho vyplývá, že názory laiků a odborníků jsou různorodé a je velmi obtížné se v těchto situacích orientovat a dokázat je soudit.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké názory mají klienti pod vedením svých probačnických úředníků z města Rakovník a naopak. Jaký pohled zaujímají odborníci na dohledy jejich klientů. Různé situace a trestné činy hrají neuvěřitelně velkou roli v průběhu probačnického dohledu.

Teoretická část obsahuje historii probačnické a mediační služby, jak postupně se malými krůčky na našem území začala utvářet a formovat až do dnešní podoby. Dále navazuje na současnost a její postupné upravování. Potom navazuje na současnost odborné pojmy, jako jsou probace, mediace, práce s mládeží, mezinárodní spolupráce, alternativní tresty a mnoho dalších termínů, které jsou součástí dnešního fungování této služby. Hlavní myšlenkou teoretické části předat, co nejvíce informací, stručně a jasně podaných, aby pak byla lépe chápána praktická část.

Praktická část se zabývala odlišnými pohledy dvou stran na stejné situace. V práci byl použit kvalitativní výzkum, informace byly nashromážděné pomocí polostrukturovaných rozhovorů klientů a probačnických úředníků, při čemž se odpovědělo na výzkumné otázky. Rozhovory byly rozděleny celkem na čtyři části a byl předán 4 klientům a 4 probačnickým úředníkům, aby byl lépe pochopen význam.

Velmi zajímavé bylo pozorovat, jak velmi odlišné jsou názory odborníků a jejich klientů. Dále v tomto výzkumu vyplývá fakt, že různorodost trestné činnosti je obrovská, a tak na okres Rakovník by bylo vhodné přibrat do řad další probačnické úředníky, aby se každý mohl soustředit na jeden druh trest činnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FISCHER, S. a J. ŠKODA, 2014. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J., SEDLÁŠKOVÁ, J. a ŽATECKÁ, E. Trestní právo hmotné obecná část. Vyd.1. Ostrava: KEY Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-221-1.

HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-3134-6.

HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-4109-3.

JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-271-0586-1.

PINEROVÁ, Klára, Michal LOUČ a Kristýna BUŠKOVÁ. *Vězení jako zrcadlo společnosti: nerovný souboj vědy, politiky a humanity 1965-1992*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN isbn978-80246-4926-9.

PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada, 2013. ISBN isbn978-80-247-5031-6.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN isbn978-80-7367-757-2.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Portál, 2016. ISBN978-80-247-4849-8.

VĚTROVEC, V. a kol. Zákon o mediaci a probaci: komentář. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. Komentované zákony (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-32-7.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN isbn80-902998-1-4.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

Seznam použitých internetových zdrojů

SEZNAM ZKRATEK

PMS ČR.....Probační a mediační služba české republiky

OPP.....Obecně prospěšné práce

VTOS.....Výkon trestu odnětí svobody

TDV.....Trest domácího vězení

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Poloha Probační a mediační služby Rakovník v rámci ČR.....38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Polostrukturované rozhovory.....	I
---	----------

Příloha A – Polostrukturované rozhovory

Klient A

Mohl byste prosím říci něco o Vašem zázemí?

„Mé zázemí vypadá asi takto, mám byt od rodičů, musel jsem se tam nakonec přestěhovat, i když to bylo proti mé vůli.“

Aha, to Vás naprosto chápu, ještě k této otázce, měl jste dětství, na které můžete rád vzpomínat?

„Ano to mohu jediné potvrdit, kolikrát byste nevěřil, jak rád bych se vrátil zpátky do mladých let a vše ještě jednou znovu prožil.“

Jakého vzdělání jste dosáhl?

„O zdělání bych radši ani nebavil, ale co už. Není to žádná sláva, ale myslím si, že stydět se taky nemusím. Už je to přece jen nějaká doba, co jsem ze školy pryč. Nakonec se mi podařilo vystudovat střední průmyslovou školu se zakončením maturity.“

Měl jste třeba chuť zkusit dále pokračovat ve studiu?

„To vůbec já byl rád, že jsem dokončil tu střední, na vysokou školu jsem neměl ani pomyšlení. Nikdy.“

Kde nyní pracujete?

„Momentálně jsem zaměstnán pod firmou Anexia.“

Ano, mohl byste prosím tuto profesi blíže specifikovat, být víc konkrétní?

„No konkrétně jsem už 6 let kamioňák a jsem s touto prací celkem spokojenej, člověk aspoň nemusí být pořád doma a dostane se i za hranice.“

Jakým trestným činem jste se provinil?

„Upřímně řečeno o tom nerad mluvím, ale řeknu to. Seděl jsem ve vězení, díky bohu jen na kratší dobu. Bylo to kvůli alimentům, které jsem ignoroval a neplatil je. Moje exmanželka mě pak udala na sociálce. Chvilí mi chodily různá upomenut, to jsem taky moc neřešil no a než

jsem se nadál, tak jsem skončil ve vězení a to jen kvůli tomu, že mi vše bylo jedno a nevěřil jsem, že by to mohlo takhle skončit.“

Kolik máte vlastně dětí, na které musíte platit?

„Celkem dvě.“

Vídáte se s nimi?

„Skoro vůbec, nemám na to čas jsem skoro furt na cestách.“

Aha kolik jste měl celkem měsíčně platit?

„Soud mi stanovil 5000 korun“

Dobře, jako další otázka mě zajímá, jestli Vám byla třeba diagnostikovaná nějaká psychická porucha? Jestli to třeba nějak nesouvisí s tím, proč jste se dostal až sem

„Ne to určitě ne nebo aspoň o tom doted' nevím. Jen jsem občas trochu agresivní, jestli se to počítá jako nějaká porucha.“

Byl jste někdy na nějakém odborném léčení?

„Tohle mi říkalo už hodně lidí, snažím se na tom pracovat“

Sám s tím pracujete nebo jste ve spolupráci s nějakým odborníkem?

„Hlavně sám, občas se tady o tom bavím se svým probačním úředníkem, když sem už musím docházet.“

Vy jste se do probačního dohledu dostal kvůli alimentům, které jste neplatil?

„Nejsem na to vůbec hrdý, ale je to tak, byl to nesmysl“

Máte pocit, že Vás probační dohled někam posouvá a má na Vás dobrý vliv?

„Jo tak určitě, začal jsem normálně platit, takže mám klid. Probační dohled má určitě nějaký ten smysl, já hlavně děkuji za pomoc svému probačnímu úředníkovy, který mě k tomu dokopal a dal nový směr“

Co jste dostal za směr?

„Být lepším člověkem a mít ze sebe dobrý pocit, že dělám správnou věc.“

Klient 2

Mohl byste prosím říci něco o Vašem zázemí?

„Bydlím se svojí matkou.“

Dobře, bydlíte v bytu?

„Ano, v podstatě celý život. Je to 2+1, takže mám naštěstí svůj klid a pohodu.“

Promiňte, ale co je s Vaším otcem, vůbec jste ho nezmínil?

„Můj otec je už asi mrtvý těžko říct.“

Jak tohle myslíte? Mohl byste to trochu více přiblížit?

„No on dost pil a mlátil mámu, tak se rozvedli a od té doby jsme o něm neslyšeli“

Nepokoušel jste se ho třeba najít nebo nějak aspoň kontaktovat?

„Ne bylo mi to jedno, nepotřeboval jsem ho k životu, vystačil jsem si takhle sám“

Sám? Nemáte ani sourozence?

„Ne to nemám, jsem jedináček.“

Jakého vzdělání jste dosáhl?

„Mě škola nikdy moc nezajímala, radši jsem trávil čas venku s kamarády“

A můžete mi prosím sdělit vaše vzdělání, co jste vystudoval?

„Mám základní školu.“

To Vás to už netáhlo zkusit aspoň střední školu?

„Ani ne měl jsem jiné zájmy než se učit.“

Kde nyní pracujete?

„Momentálně nikde.“

A předtím jste někam docházel?

„Chodil jsem čistit ulice.“

To jste jako jezdil popelářským autem nebo co si mám pod tímto názvem představit prosím?

„Byl jsem u městské úklidové správy, takže jsme měli vždycky sraz u hřbitova, tam jsme dostali věci na úklid, to byla lopata, smeták, popelnice, rukavice a reflexní vesta.“

Proč jste tam ukončil pracovní poměr?

„Já ho tam neukončil, oni mě vyhodili.“

A znáte aspoň důvod?

„To už si přesně nepamatuju.“

Jakým trestným činem jste se provinil?

„No víte, dlouhou dobu jsem užíval sám pro sebe THC, jestli víte co to je. Pak ale potom, co mě vyhodili, jsem měl nedostatek peněz a potřeboval jsem si nějak vydělat, tak jsem začal prodávat trávu, celkem se mi dařilo a začínal jsem strádat peníze, pak mi ale na to přišli. Policie mi všechno zabavila a rovnou mě zatkli a odvezli.“

Kde jste tyto rostliny skladoval?

„V našem sklepě.“

To jste se nebál, že Vám na to někdo přijde?

„V tu dobu ne, tam nikdo nechodil“

Trpěl jste někdy nějakou psychickou poruchou?

„Ne žádnou nemám“

Byl jste někdy na nějakém odborném léčení?

„Ano, kvůli své minulosti jsem skončil na odvykacím programu a myslím si, že mi to značně pomohlo, ale stejně mám občas chuť si znovu dát, ale vím, že už tohle znova nemůžu, abych se zase nedostal tam, kde jsem předtím byl.“

Jak jste se pod probační dohled dostal?

„No potom, co jsem si nadělal tyhle průšvihy, tak jsem se bál, že půjdu do vězení, to jsem samozřejmě nechtěl, naskytla se mi možnost, jít do spolupráce, tak jsem neváhal a vzal jsem to.“

Jste v podmínce?

„Ano, to jsem.“

Máte pocit, že Vás probační dohled někam posouvá a má na Vás dobrý vliv?

„To určitě, jsem rád, že jsem tuto možnost dostal, akorát je občas složité se domluvit a dorazit na sezení, protože člověk taky vždycky nemá na všechno čas.“

Klient 3

Mohl byste prosím říci něco o Vašem zázemí?

„Moje zázemí je kvalitní, bydlím v domě ještě s matkou, otcem a mým starším bratrem.“

Je bratr pro Vás vzorem?

„Máme spolu dobrý vztah, občas mě štve, ale to si myslím je naprosto běžná záležitost, dokážeme se bavit snad o všem, jeden druhého navzájem podržíme“ Vzor pro mě asi spíš není si myslím, mám jiné.“

Můžete mi prosím jen pro zajímavost říct, kdo je aktuálně Váš vzor?

„Momentálně to jsou dva, tím je Ektor, je to můj oblíbený rapper, jednou bych chtěl být jako on.“

Proč zrovna rapper Ektor?

„Protože se mi líbí jeho styl života, motivace a hudba.“

Jakého jste dosáhl vzdělání?

„Stále ještě studuju, jsem na průmyslové škole, která mě ale nebaví, vybral jsem si špatný obor.“

Co byste si představoval za obor?

„Měl jsem jít na uměleckou školu, tam bych vynikl a bavilo by mě to tam.“

Jakým trestným činem jste se provinil?

„Stalo se to takhle jedné noci, problém byl v tom, že to bylo opakovaně, byli jsme s přáteli v hospodě, tam jsme si dali piva a paňáky, pak jsme vyrazili domu a dostali jsme zase takový nápad, že zničíme jeden automobil, který patřil jednomu klukovi, kterého jsme neměli zrovna moc v lásce. Ukopli jsme tomu vozu boční zrcátka, rozmlátily světla a přední sklo, vypustily pneumatiky a vysklili přední okno. Nakonec nás chytila policie a dohledala záznamy z místa, kde jsme likvidovali auto, jelikož to byl můj několikatý přestupek, byl jsem obviněn z vandalismu a ničení majetku cizích osob.“

Trpěl jste někdy nějakou psychickou poruchou?

„To ne pokud vím, tak jsem jen dyslektik, takže mám trochu problém s českým jazykem.“

Byl jste někdy na nějakém odborném léčení?

„Byl, ale jednalo se jen o prohlídku, jestli netrpím nějakou poruchou“

Jak jste se pod probační dohled dostal?

„Rozhodl to za mě soud, PMS mi nabídla spolupráci, do vězení jsem nechtěl“

Máte pocit, že Vás probační dohled někam posouvá a má na Vás dobrý vliv?

„Uprímně si tím nejsem moc jistý, je fajn, že je tu možnost jít do spolupráce, ale vadí mi ta stálá kontrola a sezení, na které musím povinně chodit.“

Klient 4

Mohla byste prosím říci něco o Vašem zázemí?

„Bydlím v bytě o rozměrech 3+1, je tam se mnou manžel a máme spolu celkem 6 dětí a psa. Do budoucna se máme v plánu stěhovat.“

Proč se chcete stěhovat?

„Máme špatné vztahy se sousedy, jsou často hluční a pak z toho bývají akorát zbytečné konflikty.“

Jakého vzdělání jste dosáhla?

„Mám výuční list, obor kuchař, číšník. Chtěla jsem pak jít ještě dál studovat, ale už na to nezbyl skoro žádný čas.“

Kde nyní pracujete?

„Pracuju v restauraci, přes ulici, takže to mám domu kousek a lépe vše stihám, o pauzy stihnu vyzvedávat děti a ještě jim vařit.“

Jaký za to máte plat?

„Základ je 22000, ale smíme si nechávat peníze navíc, takže zhruba okolo 26000 za měsíc.“

Jakým trestným činem jste se provinila?

„Přišla na mě sociálka, protože si ředitel ze školy stěžoval, že moje děti nechodí skoro vůbec do školy, přitom to není úplně pravda, pokud doma jsem tak je vždycky vyšlu.“

Všechny děti už navštěvují školu nebo ne?

„Školu navštěvují zatím jen tři, ostatní jsou ve školce.“

Trpíte nějakou psychickou poruchou?

„Ne psychicky jsem v naprostém pořádku.“

Byl jste někdy na nějakém odborném léčení?

„Jen jednou, ale to bylo ještě dřív, byla jsem drogově závislá a díky léčení jsem toho dokázala nechat, chtěla jsem to hlavně kvůli dětem.“

Jak jste se pod probační dohled dostala?

„Všechno to začalo, když jsem byla v práci, manžel taky. Zvonil mi telefon, a když jsem to vzala tak se mi v telefonu představil sám ředitel, že si učitelky stěžují, že mé dvě děti jsou furt doma a že už jsem byla několikrát upozorněna a že to takhle dál nejde. Vyvodili důsledek a já jsem musela na sociálku. I přesto, že jsem děti posílala do školy, tak mi zase přišlo upozornění a hrozilo, že mi děti seberou, což jsem za žádnou cenu nechtěla, tak jsem dobrovolně šla do spolupráce s probační službou.“

Máte pocit, že Vás probační dohled někam posouvá a má na Vás dobrý vliv?

„No stále mě vyslychají, jaká je u nás situace a pravidelně kontrolují u nás situaci, občas přijedou na náhodnou návštěvu. Sezení jsou pro mě velice náročné, protože nemám obecně moc času a většinou se starám o děti nebo jsem v práci.“

Vedoucí probační úředník 1

Co říkáte na Vašeho klienta, který se takto vyjádřil?

„Myslím si, že klient má celkem slušné zázemí, potom co jsem tento byt navštívila. Byt je v dobrém stavu a bez nutných investic, vozidlo je podle odhadu nyní bez investic, proto si myslím, že placení výživy by neměl být pro tohoto mého klienta žádný velký problém. Už podle jeho vzdělání, jak vystudoval průmyslovou školu se zakončením maturitní zkoušky, tak je v dnešní době po těchto lidech celkem dost velká poptávka, a proto si myslím, že klient nemá nouzi o pracovní místo nebo nějakou brigádu k tomu. Nyní pracuje pro firmu Anexia, což jen dává klientovi vhodnou příležitost platit výživné a k tomu to co ještě dluží z minulosti. Tento klient se dopustil velmi zbytečného trestného činu z důvodu, protože nechal tento konflikt zajít příliš daleko. Může být rád, že se z výkonu trestu dostal dříve, než měl. Pokud vím, tak klient žádnou psychickou poruchou nikdy netrpěl, zjišťovala jsem si informace u odborníků. Myslím si, že tento klient na sobě žádné velké pozitivní změny nepozoruje, protože tomu odpovídá jeho aktivita při našich společných sezeních.“

Probační úředník 2

Co říkáte na Vašeho klienta, který se takto vyjádřil?

„Můj klient mě hned ze začátku celkem překvapil, jelikož je spíš stydlivý typ a nerad se baví o soukromí s cizími lidmi. Ovšem, když zmiňoval své zázemí, tak zněl a vypadal, že je mu tato událost úplně jedno. Za tu dobu, co ho mám dohledu, jsem zjistil, že se umí kvalitně přetvařovat a překrucovat pravdu. Jeho vzdělání, jak již zmiňoval, je základní škola, což je na jednu stranu škoda. Nyní tento můj klient nikde nepracuje, ale společně hledáme vhodné alternativy. Konkrétní trestný čin, který spáchal, bylo užívání a distribuce drog. On tvrdí, že to dělal z důvodu nedostatku financí, tak jsem se mu snažil ukázat, že existují jiné možnosti, při kterých nemusíš skončit ve vězení. Klient se k žádné psychické poruše nepřiznal, ale mám pocit, že realita je jiná, proto začne chodit k odborníkovi, který se těmito poruchami zabývá a vyhodnocuje, o co se jedná. Odborné léčení absolvoval už v době, kdy byl zatčen. Myslím si, že tento klient má chuť na sobě pracovat, ale je to velmi obtížné, protože po užívání drog mi přijde, že má rozdvojenou osobnost. Obecně se říká, že práce s drogově závislými, je jedna nejnáročnějších ze všech.“

Probační úředník 3

Co říkáte na Vašeho klienta, který se takto vyjádřil?

„Z pohledu matky si myslím, že tento klient má velmi kvalitní zázemí, ale z pohledu odborníka, to vidím jinak, že co se týká materiálního zajištění, je více než dobré. Co je záporné na tomto zázemí, je, že klient nemá dostatečnou pozornost od svých rodičů a tím pádem nemá takový problém páchat trestnou činnost. Příkladem mu nejde ani jeho bratr. Podle posledního sezení zmínil, že jeho bratr je pro něj jakýmsi vzorem. Nyní se vzdělává na střední průmyslové škole. Momentálně nikde nepracuje, jelikož mu celkem vysoký příjem zajišťují jeho rodiče. Klient se dopustil vandalismu a poškození cizí věci, konkrétně se jednalo o poškození vozu v hodnotě 40 tisíc korun. Nejhorší na tomto prohřešku je fakt, že tento přestupek neudělal poprvé, ale opakovaně. Klient nebyl na žádném odborném léčení a psychickou poruchou také netrpí. Osobně si myslím, že probační dohled může mít tohoto klienta velmi pozitivní vliv, ale je zapotřebí spolupráce obou rodičů, aby klient byl veden z více stran správným směrem.“

Probační úředník 4

Co říkáte na Vašeho klienta, který se takto vyjádřil?

„Po návštěvě u mé klientky v bytě jsem se trochu zarazila. Byt, jak uváděla, byl sice větší, myslím, že rozměrů 3+1, jak sama uváděla, ale byl tam hrozný nepořádek, chyběl tam nějaký řád, a spousta bytového vybavení. V domácnosti, jak klientka uvedla, opravdu žije manžel s manželkou, a k tomu jejich šest dětí. Zázemí je v tomto bytě mizerné, avšak dostačující pro žití. Klientka, tedy matka, se vyučila v oboru kuchař/číšník a studium zakončila výučním listem. Díky tomuto vzdělání má možnost pracovat v restauračním zařízení. Na první pohled vše vypadá, jak má být, ale přichází problém v podobě absence u dvou dětí, které už delší dobu záměrně nenavštěvují školu. Proto byla klientka ředitelem školy informována, že na ni byla podána stížnost na sociálním institutu. Klientka, pokud je dobře známo, nikdy žádnou poruchou netrpěla, ani se neúčastnila odborného léčení. Můj osobní názor je takový, že momentálně klientka nemá až takovou snahu, aby měl probační dohled pro ni nějaký pozitivní vliv, proto bude naposledy upozorněna, že pokud bude dále sabotovat povinnosti týkající se probačního dohledu, bude nucena poslat zprávu na soud, kde bude doporučení, pro okamžité odebrání dětí z péče.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petr Řezáč

Obor: Resocializační a penitenciární pedagogika

Forma studia: Prezenční

Název práce: Probační a mediační služba

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 10

Celkový počet stran příloh: 11

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů:

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová CSc.